«ANKOR» Analitik İnformasiya Bülleteni № 1, Aprel 1999
«ANKOR» İnformasiya Agentliyi üçün
«REYTING» Müstəqil Analitik Qrupu tərəfindən
**«Korrupsiya - şəxsi varlanmaq məqsədilə xidməti vəzifənin sui-
istifadə edilməsidir» mövzusu üzrə kütləvi sorğu keçirilib**

Sorğuda 500 respondent iştirak edib:

Yaş qrupları:

- 16–25 - 19,4;
- 26-35 - 24,2%;
- 36-45 - 22,4%;
- 46-55 - 18,4%;
- 56-... - 15,6%.

Təhsil qrupları:

- natamam orta - 0,2%;
- orta - 37,8%;
- orta-ixtisas - 15,4%;
- natama ali - 7,4%;
- ali - 39,0%.

Birinji sual, «Sizin korrupsiyaya, rüşvətخورluğa münasibətiniz?»:

- normal - 8,4%;
- mənfi - 78,8%;
- bilmirəm - 12,8%.

İkinji sual, «Korrupsiyanı, rüşvətخورluğu hər bir jəmiyyət üçün hər bir dövrdə qanunuyğun təzahür hesab edirsinizmi?»:

- hə - 10,2%;
- yalnız ayrı-ayrı dövrlərdə - 13,8%;
- yox - 60,4%;
- bilmirəm - 15,6%

Üçüncü sual, «Ölkəmizdəki korrupsiyanın, rüşvətخورluğun digər ölkələrə nisbətən səviyyəsini neçə hesab edirsiniz?»

- çox yüksək, dövləti başından ayağınadək əhatə edir - 76,6%;
- yüksək, dövlət quruluşunun müəyyən hissələrini əhatə edir - 13,0%;
- orta, korrupsiyanın ayrı-ayrı təzahürləri mövjudur - 2,6%;

- aşağı, korrupsiya xüsusi, təsadüfi xarakter daşıyır - 0,0%;
- bilmirəm - 7,8%.

Dördüncü sual, «Korrupsiya, rüşvətxorluq ilk növbədə kimin üçün sərfəlidir»

- iqtidara - 66,4%;
- məmurlara - 20,4%;
- vətəndaşlara - 0,6%;
- bilmirəm - 12,6%.

Beşinci sual, «Korrupsiyanın, rüşvətxorluğun ölkəmizdəki mövjud səviyyəsi üçün ən çox kim məsuliyyət daşıyır?»

- dövlət başçısı - 35,8%;
- hökumət - 11,6%;
- hüquq-mühafizə orqanları - 13,4%;
- yuxarıda göstərilənlərin hamısı - 35,4%;
- heç kim - 0,0%;
- bilmirəm - 3,8%.

Sosioloji sorğunun yekunlarının birinci hissəsinə verilən şərh

Jəmiyyətimizin bütün sahələrinə korrupsiyanın hansı dərəcədə sirayət etdiyi bu günkü reallığımızda açıq-aydın görünür. Anjaq sorğu müəyyən etdi ki, sorğulananların əksəriyyəti (78,8%) korrupsiyaya mənfi münasibət bəsləyir.

Eyni zamanda da, sorğulananların əksəriyyəti (60,4%) korrupsiya, rüşvətxorluğu jəmiyyətin inkişafı üçün qanunauyğun təzahür hesab etmir.

Arasında 16-dan yuxarı bütün yaş qruplarının nümayəndələri olan 500 respondentdən heç biri Azərbaycanda korrupsiyanın aşağı, yəni təsadüfi xarakter daşdığını hesab etmir.

Ölkədə orta səviyyəli korrupsiyanın mövjud olduğunu çox az respondent (2,6%, yəni 3%-dən az) hesab edir. Ümumiyyətlə respondentlərin böyük əksəriyyəti, yəni 89,3%-i (76,6%+13,0%) ölkədəki korrupsiyanın səviyyəsini sadəcə orta deyil, yüksək qiymətləndirirlər. Onların azlıqda qalan hissəsi (13,0%) korrupsiyanın səviyyəsini yüksək, yəni dövlət quruluşunun müəyyən hissələrini

əhatə etdiyini söyləyir, respondentlərin tam əksəriyyəti isə (76,6%) Azərbaycan Respublikasında korrupsiyanın mövjud səviyyəsini çox yüksək, yəni dövləti başdan ayağa qədər bürüdüyünü hesab edirlər. Belə javablar aşkar göstərir ki, jəmiyyətin əksər hissəsi mövjud reallığı sağlam şüurla və aydın qiymətləndirir. Buzaman qeyd etmək zəruridir ki, bu məsələdə respondentlərin nümayiş etdirdikləri jəsarət və aşkarlıq onlar tərəfindən bu bəlanın qəbuledilməzliyini və onların səbrinin tükəndiyini göstərir.

Beş yüz respondentdən yalnız üç nəfər hesab edir ki, korrupsiya, rüşvətxorluq vətəndaşlar üçün sərfəlidir. Tam əksəriyyət isə, yəni 86,8% korrupsiyanın, rüşvətxorluğun ilk növbədə dövlət təmsilçiləri və məmurlar üçün sərfəli olduğunu qeyd edirlər. Onların tam əksəriyyəti, yəni 66,4%-i jəmiyyətdə mövjud olan korrupsiyadan, rüşvətxorluqda faydalanan obyekt kimi iqtidarı, yəni hakimiyətin ən yüksək zirvəsini, qalanları isə, yəni 20,4%-i məmurları göstərir. Eləjə də səjiyyəvidir ki, respondentlərin bitərəf qalmış əhəmiyyətsiz azlığından (3,8%) savayı qalan əksəriyyəti hesab edir ki, korrupsiyanın indiki mövjud səviyyəsi özbaşına yaranmayıb və belə vəziyyətin konkret səbəbkarları vardır. Ümumiyyətlə (korrupsiyanın mövcud səviyyəsinin səbəbkarı kimi eyni zamanda dövlətin hər üç subyektini göstərənələr də hesaba alınarsa), respondentlərin 71,2%-i (35,8%+35,4%) ölkəmizdə korrupsiyanın, rüşvətxorluğun mövcud səviyyəsi üzrə ən çox məsuliyyətin dövlət başçısının üzərinə düşdüyünü qeyd edir. Yalnız 48,8%-i məsuliyyətin hüquq-mühafizə orqanlarının, 47,0%-i məsuliyyətin hökumətin üzərinə düşdüyünü qeyd edir.

«Korrupsiya - şəxsi varlanmaq məqsədilə xidməti vəzifənin sui-istifadə edilməsidir» mövzusu üzrə keçirilən kütləvi sorğunun nəticələrinin ardı

Altınji sual, «Məmurların seçim imkanı vardırı: rüşvəti almaq və ya almamaq, korrupsiya sistemine qoşulmaq və ya qoşulmamaq?»

- hə - 27,8%;
- yox - 41,6%;
- bilmirəm - 30,6%.

Yeddinji sual, «Məmurları korrupsioner, rüşvətxor olmağa ilk növbədə nə vadar edir?»

- fəaliyyət mühiti 2,6%; -
- yuxarı vəzifəni tutan rəislərə payın daim verilməsi 6,6%; -
- aşağı səviyyəli maaş 21,2%; -
- yuxarıda göstərilənlərin hamısı - 53,6%;
- heç nə 0,8%; -
- bilmirəm 15,4%. -

Səkkizinji sual, «Siz rüşvəti tez-tezmi verirsiniz?»

- lap tez-tez - 7,6%;
- tez-tez - 18,6%;
- hərdən - 29,6%;
- heç zaman - 38,4%;
- bilmirəm - 5,8%;

Sorğu 1999-ju ilin martında keçirilib.

Sosioloji sorğunun yekunlarının ikinci hissəsinə verilən şərh

Respondentlərin nisbətən əksəriyyəti, yəni 41,6%-i hesab edir ki, məmurların seçim imkanı yoxdur: rüşvəti almaq və ya almamaq, korrupsiya sistemə qoşulmaq və ya qoşulmamaq. Yəni jəmiyyət üzvlərinin əksəriyyəti məmurların vəziyyətinin çıxılmaz və vəzifəsindən çox asılı olduğunu, vəzifəsinin onu rüşvət almağa, mövjud korrupsiya sisteminin həmişirəkçisi olmağa məjburlandırdığını hesab edirlər. Bununla da məmurlara bəraət qazandırır və öz vəziyyətlərinin ümitsizliyini bir daha da nəzərə çarpdırırlar ki, korrupsiya kimi sosial bəla ilə barışmağa məjburdurlar.

Respondentlərin yarısından çoxu (53,6%) məmurları korrupsioner, rüşvətخور olmağa vadar edən amillər kimi anketdə təklif olunan amillərin hamısını göstəriblər. Bu respondentlər də hesaba alınmaqla ümumən respondentlərin 74,8%-i (21,2%+53,6%) bunun səbəbini ilk növbədə məmurların maaşlarının aşağı səviyyədə olmasında görürlər. Daha sonra isə bütün respondentlərin 60,2%-i (6,6%+53,6%) bünün səbəbini özündən yuxarı vəzifəni tutan rəislərin payının daim verilməsində görürlər. Nəhayət, bütün respondentlərin 56,2%-i (2,6%+53,6%) bunun səbəbini məmurun

fəaliyyət göstərdiyi mühitdə görürlər. Yeni cəmiyyət üzvlərinin əksəriyyəti məmurların düşdükəri mühitin, vəziyyətin korrupsiyalandığını və uyğun olaraq korrupsiyalaşdırıcı rolunu çox gözəl anlayırlar.

Birinjisi, rüşvət həmişə yalnız rüşvətəlanın marağında deyildir, ikinjisi, rüşvətəlan həmişə prinsipsiz və mənəviyyatsız adam deyildir. Bütün jəmiyyətin korrupsiya bəlasına tutulduğı şəraitdə, bəzən namuslu, prinsipial insan da yaranmış şəraitdə obyektiv olaraq elə vəziyyətə düşə bilər ki, onun rüşvət təşəbbüsünə əl atmaqdan başqa yolu qalmır. Əgər bu nəzərə alınmazsa, «rüşvəti tez-tezmi verirsiniz» sualına «heç zaman» javabını verən respondentlərin nisbətən yüksək faizini (38,4%) anlamaq mümkün olmaz.

Corruption, bribe, public service, survey, society,